

N:o 127.

Af herr **E. Beckman**, med förslag till förändrad lydelse af 17 kap. 4 § handelsbalken.

I 17 kap. 4 § handelsbalken stadgas bland annat, att betjenters och tjenstehjons lön för sista året skall utgå med förmånsrätt.

Att lagstiftaren tillerkänt denna rätt åt »betjenter och tjenstehjon», men icke åt arbetare i allmänhet, lärer väl ega sin grund deri, att ett tjenstehjon, som har »*mera stadig anställning*» icke plägar uttaga eller, då det står under legostadgans bestämmelser, ens eger »rätt att fordra sin aflöning förr än efter viss tids förlopp, hvarigenom det också är mera utsatt för förlust genom husbondens obestånd».

Svårigheten att afgöra hvad som rätteligen bör förstås med »*mera stadig anställning*» är synnerligen stor. Det händer nu för tiden ofta, åtminstone i stad, att till och med tjenstehjon icke med städja antagas för längre tid och således icke ega den stadigvarande anställning, som i legostadgan afses. Men egentligen visar sig dock nyss antydda svårighet, när man lemnar den klass, som i lagen benämnes »betjenter och tjenstehjon», och vänder sig till vanliga s. k. arbetare, bland hvilka åtskilliga enligt prejudikat ansetts i likhet med tjenstehjon ega den här omnämnda förmånsrätt. När skola till exempel fabriksarbetare anses ega »*mera stadig anställning*»? Stundom upptages deras fordran i motbok, stundom icke. I vissa fall förbinda de sig till en eller ett par veckors uppsägningstid, i andra icke. Några utfå sin lön två gånger i månaden, andra en gång i veckan o. s. v. Äfven andra »arbetare»

exempelvis de som användas vid byggnadsföretag, pläga ofta erhålla sin aflöning först efter någon tids förlopp, exempelvis hvar fjortonde dag.

Lagskipningen har, såsom nyss antyddes, visat afgjord benägenhet att åt uttrycket »betjenter och tjenstehjon» gifva en mycket vidsträckt tolkning. Ej nog med att Kongl. Maj:t den 27 december 1869 i målet mellan Arnäs bolag och dess arbetare tilldömt bruksarbetare förmånsrätt. Genom Kongl. Maj:ts dom af den 9 maj 1870 tillerkändes enahanda rätt åt arbetare i en fabrik, ehuru dessa icke »ens blifvit för någon bestämd tid i arbetet anstälde».

När lagskipningen gått så långt, synes redan häruti ligga tillräckligt skäl för en framställning derom, att lagens bokstaf också måtte bättre än nu är fallet uttrycka, hvad som med stöd af Kongl. Maj:ts domar lärer få anses som lagens ande.

Visserligen har lagskipningen, efter hvad det vill synas, i de båda ofvan anförda fallen fäst särskilt afseende dervid, att arbetarnes fordran kunnat styrkas med motböcker. Men icke ligger väl endast häri ett afgörande skäl för att jemnställa desse »arbetare» med tjenstehjon?

Då således tillämpningen af grundsatsen om »mera stadig anställning» måste blifva högligen godtycklig, förefaller det föga rättvist att med stöd af densamma utestänga från förmånsrätt vissa klasser af arbetare, till hvilka det synes vara lika stort skäl att utsträcka densamma, som till vissa arbetare i fabrik m. fl.

Herr J. Erikson i Stockholm väckte vid förliden riksdag motion i detta ämne. Denna motion afstyrktes af lagutskottet och afslogs af båda kamrarna.

Då jag detta oaktadt tillåter mig draga frågan under Riksdagens ompröfning genom ett förslag, som visserligen avviker från det vid förra riksdagen framlagda, men som dock går i samma syfte, sker detta emedan en lagstiftning i frågan synes mig i hög grad af behovet påkallad och derjemte öfverensstämmande med lagens anda och billighetens fordringar. De skäl till afslag å herr Eriksons motion, som anfördes af förra Riksdagens lagutskott synes mig dessutom af den beskaffenhet att jag — för så vidt de beröra äfven mitt förslag — dristar vördsamt framlägga dem till utskottets och Riksdagens förnyade skärskådande.

Lagutskottet erkänner att »en person hvilken är af sitt uppehälle uteslutande hänvisad till den inkomst, han dag efter annan kan med sitt arbete förvärfva» — det vill säga en vanlig så kallad arbetare — »vida hårdare än andra borgenärer drabbas af den ekonomiska förlust, som kan förorsakas derigenom att den, för hvilken han utfört arbete, nödgas att afträda sin egendom till konkurs».

På samma gång framhåller utskottet att vid konkurser äfven andra fall inträffa, hvilka ur mensklighetssynpunkt äro lika ömmande som de af motionären påpekade, utan att man dervid läser kunna i fråga sätta en lagstiftningsåtgärd, sådan som den, föreslagna. Utskottet erinrar särskildt om det icke sällsynta fall då en person insatt ett med arbete och försakelse sammansparadt kapital i en bankinrättning eller hos en enskild affärsman, kanske endast några timmar förr än mottagarens insolvens blifvit ådagalagd.

Det är naturligtvis omöjligt att helt allmänt afgöra, huru vida det ena eller andra fallet af ekonomiska förluster är det mest ömmande. Men det bör ej förglömmas, att våra bankinrättningar faktiskt äro underkastade offentlig kontroll, just i ändamål att skydda insättarne och bereda dem tillfälle att i någon mån bedöma bankens ställning. Också torde ytterst sällan i vårt land dylika inrättningar hafva dragit betydande förluster öfver ett större antal insättare. Hvad åter angår dem, som anförtro sina kapital åt enskild affärsman, så kan väl i allmänhet antagas, att de — derest de icke gå till väga med oförlätlig obetänksamhet — vid valet af den affär, i hvilken de placera sina medel söka och vinna tillfälle att förvärfva någon insigt i låntagarens affärsställning.

Deremot äro de talrika skaror af arbetare, som sysselsättas vid större företag och som ofta icke hafva valet ens mellan flere arbetsgifvare, ytterst sällan i tillfälle att erhålla någon insigt i arbetsgifvarens ekonomiska ställning.

Utskottet framhåller vidare, och detta med full rätt, att lagstiftningen icke bör uppmuntra till en möjligen framträdande benägenhet att låta arbetares löner innestå »någon längre tid» sedan arbetet förrättats.

Men knappt skulle väl möjligheten att i händelse af konkurs erhålla förmånsrätt för innestående arbetslön, i och för sig öfva något inflytande i detta afseende, ännu mindre kunna verka som en uppmuntran att fortgå i nyssnämnda rigtning.

Sådana fall, då arbetslöner i regel innestå någon längre tid, lära väl ock höra till undantagen. De arbetares lön, om hvilka här är fråga, torde i allmänhet — förutsatt att arbetsgifvaren är solvent — utgå, så-

som redan blifvit påpekadt, antingen veckovis eller hvar fjortonde dag, eller möjligen månadsvis.

Under diskussionen i Andra Kammaren betonades äfven ett skäl som mera flyktigt berörts i utskottets utlåtande. En förmånsrätt för arbetare skulle innebära en slags kränkning af andra likaberättigade intressen. Arbetare betyder ju enligt språkbruket *kroppsarbetare*. Deremot inbegripes icke i detta uttryck, de som utföra arbete af mera intellektuel art.

Häremot må blott erinras, hvilket försvinnande *fåtal*, som tillhör den senare klassen, jemförd med den stora mängden af kroppsarbetare. Intet hindrar ju att, om så finnes lämpligt, särskildt lagstifta äfven för sådana personer, t. ex. öfversättare, hvilka möjligen kunna anses innehafva en ställning i någon mån jemförlig med arbetarens.

Här må erinras derom, att i Förenta Staterna de s. k. mechanics acts beredt arbetare vid byggnadsföretag m. m. en slags in-teckningsrätt i byggnaden. Om en person låter genom byggmästare utföra ett byggnadsarbete, så eger arbetaren, i fall han af byggmästaren (eller entreprenören) icke utfått sin aflöning, att direkt vända sig med sitt anspråk mot egaren och erhåller efter vederbörligen gjord anmälan en förmånsrätt, en slags in-teckning (lien) till skydd för sitt anspråk. Egaren har å sin sida rätt att af byggmästaren eller entreprenören erhålla uppgift om de vid viss tid utestående arbetslöner.

Något liknande sätt att skydda arbetarens rätt — i viss mån erinrande om förhållandet med handtverkare i vår lagstiftning — kan icke gerna hos oss ifrågasättas.

Deremot synes en utsträckning af den i fråga om tjenstehjon gällande förmånsrätt kunna ske utan allt för stora svårigheter.

Oviljan mot så kallad tyst förmånsrätt äfven i detta särskilda fall är väl i någon mån ett arf från den tid, då lagen egde bestämmelser, som vållade osäkerhet hos borgenärer rörande boets sannolika ställning; t. ex. när myndling egde förmånsrätt framför in-teckningshafvare.

Deremot torde i de allra flesta fall arbetares för en kortare tid in-nestående lön icke kunna anses af sådan betydenhet, att den skulle störa krediten eller i större mån inverka på den slutliga utdelningen.

Men för den enskilde arbetaren, synnerligen om han är familjeförsörjare, är en arbetslön för två, tre veckor af stor betydelse.

På grund af hvad jag sålunda anført, tillåter jag mig hemställa att Riksdagen ville besluta en ändring i 17 kap. 4 § handelsbanken, i det syfte jag antydt. Jag vågar derjemte anhålla, att derest lagutskottet skulle gilla syftet, men finna den af mig här nedan föreslagna formulering mindre lämplig, utskottet behagade, derest det icke vill föreslå annan ordalydelse, hemställa, att Riksdagen ville till Kongl. Maj:t ingå med skrifvelse i ämnet.

Paragrafens af mig föreslagna lydelse är följande:

Är gäldbunden man död, och hafver någon försträckt penningar eller varor till hans begrafning; det skall först gäldas, sedan det gods afskildt är, som förr är sagdt. Dernäst den kostnad, som å egendomens uppteckning skäligen gjord är, sedan läkarelön, läkedom och föda under den dödas sista sjukdom, deras arvode, som honom deri skött hafva, så ock betjenters och tjenstehjons lön för sista året, samt arbetares innestående fordran för af dem under de tre sista månaderna förrättadt arbete.

Stockholm den 28 Januari 1887.

Ernst Beckman.

I syftet af denna motion instämma:

J. H. G. Fredholm.

Joh. Ohlsson.

Jakob Erikson.